

Ткач Ольга Василівна, здобувач кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРИВОДИ ТА ПІДСТАВИ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕНЬ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ

Початок досудового розслідування порушень недоторканності приватного життя має певні особливості, що зумовлені специфікою предмету безпосереднього злочинного посягання, способами вчинення цього злочину (збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу з порушенням встановленого чинним законодавством України порядку), його високою латентністю, що обумовлена, у тому числі, різноманітними способами приховання злочину.

На підставі проведеного аналізу матеріалів кримінальних проваджень про порушення недоторканності приватного життя можемо зробити висновок, що на початку досудового розслідування злочинів цієї категорії у діяльності слідчих виникає низка проблемних питань щодо розуміння його приводів та підстав.

Відповідно до чинного КПК України процесуальна діяльність розпочинається зі стадії досудового розслідування, яка відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності [1]. Варто зазначити, що чинний КПК України, на відміну від КПК України 1960 р., не містить чіткого переліку в окремій нормі приводів та підстав для початку досудового розслідування.

Відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування.

У теорії кримінального процесу єдність правових позицій щодо розуміння поняття і сутності приводів та підстав до початку кримінального провадження також відсутня.

Так, Ю. П. Аленін під приводом початку досудового розслідування вважає джерела інформації про вчинені або підготовлювані діяння, передбачені законом України про кримінальну відповідальність, яка надійшла до слідчого, прокурора, судді [2, с. 176].

Вважаємо слушним визначення приводу М. А. Погорецького, який зазначає, що приводом для початку досудового розслідування є передбачений кримінально-процесуальним законом акт вольової дії особи, адресований уповноваженим суб'єктам кримінального провадження, чи вольовий акт уповноваженого суб'єкту, спрямований на реалізацію ним своїх повноважень, що є юридичним фактом, у результаті якого уповноважений суб'єкт кримінального провадження отримує відомості про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, що є підставами для

формування у нього внутрішнього переконання для внесення таких відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та про необхідність початку досудового розслідування [3, с. 96].

Відповідно до ч. 5 ст. 214 КПК України підставою початку досудового розслідування є виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела (безпосереднє виявлення під час службової діяльності оперативним підрозділом, слідчим, прокурором або судом ознак злочину, повідомлення, опубліковані в пресі або які набули розголосу за допомогою інших засобів масової інформації, тощо) та попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність [1]. Отже, підставою початку досудового розслідування є виявлення з будь-якого джерела обставин про вчинене кримінальне правопорушення уповноваженою особою.

Виходячи з аналізу норм кримінального процесуального законодавства та наукових досліджень, можна зробити висновок, що причинами до відкриття кримінального провадження можуть бути такі джерела, з яких уповноваженій особі стає відомо про вчинення злочину та його обставини.

Відповідно до змісту п. 1 ч. 1 ст. 477 КПК України початком досудового розслідування порушень недоторканності приватного життя можна вважати відкриття кримінального провадження слідчим, прокурором виключно на підставі заяви потерпілого, тобто у формі приватного обвинувачення, яке передбачає можливість відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні на підставі угоди про примирення (ч. 1 ст. 479 КПК України).

Заява потерпілого щодо вчинення щодо нього кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК України є єдиною підставою для початку кримінального провадження. Отримавши таку заяву потерпілого (або його законного представника), слідчий, прокурор зобов'язані внести відповідні відомості до ЄРДР і розпочати розслідування.

У випадку подання заяви про порушення недоторканності приватного життя особою, яка збирала, зберігала, використовувала чи поширювала конфіденційну інформацію про особу з порушенням встановленого чинним законодавством України порядку, така заява приймається службовою особою з подальшим повідомленням особи, права якої було порушено та, після отримання заяви від потерпілого, відповідна інформація вноситься до ЄРДР. При цьому приводом до початку досудового розслідування вважається саме заява потерпілого.

Також в слідчій та судовій практиці відомі випадки подання заяв про вчинення злочину, передбаченого ст. 182 КК України, особами, які були пособниками при зборі конфіденційної інформації, але бажають припинити злочинну діяльність у зв'язку з різними обставинами (страх притягнення до кримінальної відповідальності, щире каяття тощо). Подання такої заяви є вольовим актом особи та свідчить про небажання її продовжувати злочинну діяльність та бажання пом'якшити покарання за вчинений злочин, проте не є приводом до внесення відомостей до ЄРДР. Так само, як і у вищевказаному випадку, така заява є приводом повідомлення особи, права якої були порушені.

Зважаючи на викладене, можна дійти висновків, що єдиним приводом до початку досудового розслідування порушення недоторканності приватного

життя може бути заява потерпілого. Підставами початку досудового розслідування порушень недоторканності приватного життя є відомості, що містять ознаки злочину, передбаченого ст. 182 КК України, отримані потерпілим з різних джерел (із повідомлень, опублікованих в засобах масової інформації; із повідомлень осіб, причетних до вчинення досліджуваного виду злочину; від працівників правоохоронних органів; самостійне виявлення потерпілим ознак злочину щодо себе та ін.)

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.
2. Аленін Ю. П. Шляхи вдосконалення початку досудового розслідування / Ю. П. Аленін // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»; МОН молодьспорт України, НУ ОЮА. – Одеса : Юрид. літ. – 2013. – Т. 13 – 600 с.
3. Погорецький М. А. Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання / М. А. Погорецький // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 1. – С. 93–103.